

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

**МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ ДО
СЕМІНАРСЬКИХ ТА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
з дисципліни
“МУНІЦИПАЛЬНА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА
ПОЛІТИКА”
(для бакалаврів, спеціалістів)**

МАУП

Київ 2007

Підготовлено доцентом кафедри організації самоврядування
В. В. Утвенком

Затверджено на засіданні кафедри організації самоврядування
(протокол № 14 від 18.12.06)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

МАУП

Утвенко В. В. Методичні матеріали до семінарських та практичних занять з дисципліни “Муніципальна соціально-економічна політика” (для бакалаврів, спеціалістів). — К.: МАУП, 2007. — 15 с.

Методичні рекомендації містять пояснювальну записку, плани семінарських занять, теми рефератів, контрольні питання, а також список літератури.

© Міжрегіональна Академія
управління персоналом (МАУП),
2007

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Важливою складовою навчального курсу “Муніципальна соціально-економічна політика” крім лекцій є семінарські та практичні заняття, які проводяться з метою закріплення та поглиблення знань, здобутих на лекціях і під час самостійної підготовки за рекомендованими джерелами та літературою. Пропоновані методичні матеріали розраховані на студентів спеціальності “Менеджмент організацій”, спеціалізації “Менеджмент організацій місцевого самоврядування”, освітньо-кваліфікаційних рівнів бакалавр, спеціаліст.

Мета пропонованих методичних матеріалів — допомогти студентам здобути теоретичні знання і сформувати практичні навички опрацювання обґрунтування конкретних пропозицій щодо актуальних проблем місцевого самоврядування, муніципального управління, соціально-економічного розвитку міст.

Участь у семінарському занятті передбачає обов'язкову попередню підготовку до нього. Основою для підготовки студентів до семінарського заняття є тематичні плани.

При підготовці до семінарського заняття студент повинен всебічно розглянути і засвоїти питання, що становлять предмет лекції і висені на практичний розгляд, а саме:

- ознайомитися з планом семінарського заняття та списком літератури, наведеним наприкінці плану;
- перевірити наявність попереднього конспекту лекції;
- підготувати запитання до викладача з теми семінарського заняття;
- підготувати статті з проблемних питань за темою семінару.

На практичних заняттях студенти не тільки виконують практичні завдання, а й обговорюють основні теоретичні питання тем курсу, заслуховують реферати (доповіді) студентів. При написанні реферату рекомендується акцентувати увагу на проблемних аспектах відповідної теми, проаналізувати їх і висловити власні думки щодо вирішення цих проблем.

Теми рефератів додаються до кожної теми навчальної дисципліни. Студентам пропонується написати реферат і скласти на його основі змістовну доповідь, яку буде прослухано на семінарському занятті. Метою доповіді є засвоєння іншими студентами основних аспектів

розглянутої теми та формулювання запитань, які можуть постати під час дискусії.

Вимоги до рефератів:

- обсяг до 10–15 сторінок формату А4;
- обґрунтування у вступній частині актуальності вибраної теми;
- наявність власних висновків і пропозицій;
- наявність списку використаної літератури.

З метою раціонального використання часу на семінарському занятті може бути обговорено щонайбільше два реферати. Решта часу залишається для усних опитувань студентів.

Оцінку *“відмінно”* студент отримує за повну правильну відповідь, глибокі знання використаних при підготовці літературних джерел; наявність власної думки щодо питань заняття і вміння доводити її вільне оперування термінологією, логічний та послідовний виклад матеріалу і вміння вільно та професійно вести дискусію.

Оцінка *“добре”* ставиться за зазначених щойно умов, але при цьому студент виявляє певні недоліки при висвітленні матеріалу, припускається неточних тверджень, не підкріплює відповідь нормативними чи іншими доказами.

Оцінку *“задовільно”* студент отримує за висвітлення теми в загальних рисах, розуміння її суті, намагання зробити висновки, але при цьому припускається грубих помилок, не дотримується логіки при викладені матеріалу.

Оцінка *“незадовільно”* ставиться студенту, який не може відповісти на запитання або відповідає неправильно, не розуміє його суті й не може зробити висновків.

Непідготовленість студента до семінарського чи практичного заняття або відсутність його на занятті розцінюється як академічна заборгованість, яку він повинен відпрацювати. Крім того, через академічну заборгованість студент може бути недопущений до складання заліку.

Тема 1. Муниципальный бюджет та фінанси

План семінарського заняття (2 год)

1. Місцеві податки і збори як основа фінансової спроможності муніципальних органів влади.

2. Механізм розподілу податкових надходжень між бюджетами різних рівнів: вітчизняний і зарубіжний досвід.
3. Види муніципальних податків і зборів в Україні.
4. Проблема занижких ставок місцевих податків і зборів.
5. Особливості реформування доходів муніципальних бюджетів.
6. Основні статті прибутків та видатків муніципальних бюджетів.
7. Основні напрямки реформування системи фінансового забезпечення муніципалітетів.

Теми рефератів

1. Особливості формування муніципальних бюджетів великих і малих міст України.
2. Система муніципальних позик як один з напрямів муніципальної влади з наповнення місцевих бюджетів та соціально-економічного розвитку міст.

Контрольні питання

1. Основні види місцевих податків і зборів у зарубіжних країнах.
2. Проблеми зміцнення доходної бази місцевих бюджетів в умовах поглиблення соціально-економічних реформ.
3. Яка частка в муніципальних бюджетах належить трансфертам, субвенціям та іншим перерахункам з державного бюджету?
4. У чому полягає проблема недостатнього забезпечення фінансовими ресурсами муніципальних органів влади для виконання ними делегованих повноважень?
5. Особливості ресурсного забезпечення видатків муніципальних бюджетів на делеговані повноваження.
6. У чому полягає проблема залежності муніципальних органів влади від центрального уряду при прийнятті рішень щодо доходів і видатків.
7. Як обмеженість можливостей органів місцевого самоврядування впливає на збільшення ефективності збирання податків, що формують муніципальні бюджети?
8. Права органів місцевого самоврядування у сфері місцевого оподаткування.

Література [1; 7; 12; 13; 21; 24; 27; 33–35]

Тема 2. Житлово-комунальне господарство міст та його складові

План семінарського заняття (2 год)

1. Житлово-комунальне господарство (ЖКГ) як соціально важлива життєзабезпечувальна галузь муніципального господарства.
2. Характеристика загального стану ЖКГ міст.
3. Аналіз стану житлово-комунальних послуг міського господарства.
4. Проблема реконструкції житлових будинків перших масових серій.
5. Створення конкурентного середовища та заходи економічного стимулювання діяльності житлових організацій.
6. Проблема реформування управління житлом.

Теми рефератів

1. Структура житлово-комунального господарства міст України.
2. Шляхи реформування житлово-комунального господарства міст України та проблеми залучення інвестицій у галузь.

Контрольні питання

1. Заходи муніципальної влади з реформування ЖКГ та підвищення його ефективності.
2. У чому полягає проблема будівництва та отримання нового житла?
3. Особливості приватизації житлового фонду.
4. Основні напрями вдосконалення роботи ЖКГ.
5. Шляхи реформування оплати за житлово-комунальні послуги.
6. Визначення поняття об'єктивного підходу в управлінні міською нерухомістю.

Література [9; 11; 16; 17; 20; 22; 25; 30; 36; 37]

Тема 3. Системи водопостачання і водовідведення в містах

План семінарського заняття (2 год)

1. Сучасний стан галузі водопостачання в містах України.
2. Зношеність основних фондів водоводів та мереж як одна з основних проблем системи водопостачання.

3. Основні проблеми розвитку системи водопостачання.
4. Заходи муніципальних органів влади щодо розв'язання проблем водопостачання населення.
5. Сучасний стан системи водовідведення в українських містах та шляхи його реформування.

Теми рефератів

1. Проблеми функціонування систем водопостачання та водовідведення в містах.
2. Стратегічні напрямки розвитку систем водопостачання та водовідведення в українських містах.

Контрольні питання

1. Основні складові системи водопостачання в українських містах.
2. Заходи муніципальної влади щодо вирішення проблем водопостачання населення.
3. Основні напрямки органів місцевого самоврядування щодо реформування систем водопостачання та водовідведення в українських містах.
4. Основні складові потужностей міських очисних споруд.

Література [9–11; 14; 16; 17; 19; 20; 22; 37]

Тема 4. Муніципальна енергетика та система енергозбереження міст

План семінарського заняття (2 год)

1. Нормативно-правова база функціонування муніципальної енергетики й енергопостачання.
2. Структурна перебудова економіки України як засіб політики енергозбереження на муніципальному рівні.
3. Організаційно-фінансове забезпечення енергопостачання та енергозбереження на муніципальному рівні.
4. Характеристика системи централізованого тепlopостачання (СЦТ) найбільших міст України.
5. Політика муніципальних служб щодо вибору та розміщення джерел теплової енергії стосовно споживачів.
6. Заходи муніципальних служб щодо зниження втрат теплоти у споживачів.

7. Сучасний стан газової галузі та характеристика газопостачання регіонів і муніципалітетів.
8. Основні заходи муніципальної влади щодо підвищення ефективності газопостачання міст.

Теми рефератів

1. Особливості функціонування енергетичного комплексу міст.
2. Організаційно-фінансове забезпечення енергопостачання та енергозбереження на муніципальному рівні.

Контрольні питання

1. Зв'язок системи енергозбереження з навколишнім середовищем українських міст.
2. Світовий досвід теплопостачання міст.
3. Загальний стан та шляхи реконструкції джерел теплоти в найбільших містах України.
4. Організація планування і управління системи централізованого теплопостачання.
5. Основні джерела газопостачання міст України.
6. Структура системи енергопостачання та енергозбереження в містах зарубіжних країн.
7. Використання геоінформаційних систем (ГІС) для підвищення ефективності експлуатації системи централізованого теплопостачання (СЦТ).

Література [6; 9; 11; 14; 16; 20; 22; 30; 37; 38]

Тема 5. Електропостачання міст

План семінарського заняття (2 год)

1. Сучасний стан електропостачання міст.
2. Основні споживачі електричної енергії.
3. Заходи муніципалітетів щодо шляхів підвищення роботи з електропостачання міст.
4. Завдання органів місцевого самоврядування, спрямовані на енергозбереження в електропостачанні.
5. Стратегічні напрями забезпечення енергозбереження в системах електропостачання і освітлення міст.

Теми рефератів

1. Стратегічні напрями реформування та розвитку систем електропостачання і освітлення міст.
2. Політика органів місцевого самоврядування з розвитку енергозбереження в електропостачанні міст України.

Контрольні питання

1. Визначення суспільних споживачів електричної енергії в містах України.
2. Комунально-побутові споживачі електричної енергії.
3. Роль міського електрифікованого пасажирського транспорту як одного з основних споживачів електричної енергії у великих містах.
4. Система енергозбереження в електропостачанні міст України.
5. Основні шляхи реформування системи електропостачання міст України.

Література [6; 9–11; 14; 16; 19; 20; 22; 30]

Тема 6. Міський пасажирський транспорт

План семінарського заняття (2 год)

1. Сучасний стан міського пасажирського транспорту.
2. Основні тенденції розвитку галузі міського пасажирського транспорту.
3. Умови ефективного функціонування транспортного підприємства.
4. Пропозиції щодо можливості залучення інвестицій у транспортну галузь та створення нових робочих місць.
5. Основні проблеми муніципального громадського транспорту, які потребують негайного розв'язання муніципалітетами.

Теми рефератів

1. Сучасний стан розвитку та шляхи реформування міського пасажирського транспорту.
2. Взаємодія органів державного управління та місцевого самоврядування з реформування та подальшого сталого розвитку міського пасажирського транспорту.

Контрольні питання

1. Що таке стратегічне спрямування розвитку міського пасажирського транспорту в містах України?
2. Основні недоліки роботи транспортних підприємств в українських містах.
3. Маловитратні заходи муніципальних органів влади, орієнтовані на швидку окупність міського пасажирського транспорту.
4. Шляхи реформування міського пасажирського транспорту.
5. Політика ціноутворення органів місцевого самоврядування в міському пасажирському транспорті.

Література [6; 11; 14; 18–20; 26; 31]

Тема 7. Стратегічне планування як один з основних елементів сталого соціально-економічного розвитку міст

План семінарського заняття (2 год)

1. Сутність стратегічного планування.
2. Особливості стратегічного управління соціально-економічним розвитком міст.
3. Специфіка управління соціально-економічним розвитком міст.
4. Своєрідність української стратегії планування муніципального соціально-економічного розвитку.
5. Аналіз зовнішнього середовища міст.
6. Розробка програми соціально-економічного розвитку міст України.
7. Особливості стратегічного планування в зарубіжних країнах.

Теми рефератів

1. Роль стратегічного планування у сталому соціально-економічному розвитку міст України.
2. Основні напрями стратегічного планування розвитку міст.

Контрольні питання

1. Основні пріоритети стратегічного плану розвитку міст.
2. Визначення цілей розвитку міст.
3. Сильні та слабкі сторони розвитку міст.

4. Розробка плану конкретних дій та здійснення стратегії розвитку міст.
5. Розробка концепції розвитку міст.
6. Визначення понять “основна мета розвитку міст” та “принципи розвитку міст”.

Література [5; 6; 9; 10; 15; 20; 23; 26; 29; 32]

Тема 8. Муніципальна політика зі сталого розвитку соціальної сфери міст

План семінарського заняття (2 год)

1. Роль держави в розвитку соціальної сфери муніципалітетів.
2. Муніципальна політика соціального розвитку в системі державної соціальної політики.
3. Соціальні пільги та інші види соціальної допомоги.
4. Проблема безробіття в містах України та заходи муніципальних органів влади щодо його подолання.
5. Особливості здійснення соціального обслуговування населення з боку муніципальних установ.
6. Питання реформування соціальних відносин у муніципалітетах.

Теми рефератів

1. Сутність та основні особливості муніципальної політики в соціальній сфері.
2. Особливості соціальної підтримки малозабезпечених та незапрацездатних громадян з боку муніципалітетів.

Контрольні питання

1. Особливості законодавчого забезпечення розвитку соціальної інфраструктури міст.
2. Які пільги надаються для підтримки життя та при настанні інших соціальних ризиків з боку органів державного управління та місцевого самоврядування?
3. Форми та види соціального обслуговування населення.
4. Які органи місцевого самоврядування здійснюють соціальне обслуговування населення?
5. Проблеми надання адресної соціальної допомоги на території муніципалітетів.

Література [2–4; 6; 8; 9; 11; 14; 28]

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. *Азаров М. Я., Геєць В. М., Ярошенко Ф. О.* Бюджетна політика у контексті стратегії соціально-економічного розвитку України: У 6 т. — К., 2004. — Т. 5. Реформування міжбюджетних відносин і зміцнення фінансової основи місцевого самоврядування. — 400 с.
2. *Соціальне партнерство та муніципальний розвиток: перші кроки* / П. Д. Біленчук, П. С. Качур, В. В. Кравченко та ін. — К.: Влад і Влада, 1999. — 198 с.
3. *Бойко М. Д.* Право соціального забезпечення України: Навч. посіб. — К.: Атіка, 2006. — 380 с.
4. *Борецька Н. П.* Соціальний захист населення на сучасному етапі: стан і перспективи. — Донецьк, 2001. — 352 с.
5. *Гапоненко А. Л.* Стратегия социально-экономического развития: страна, регион, город. — М.: РАГС, 2001. — 224 с.
6. *Івано-Франківськ.* Стратегічний план економічного розвитку. — Івано-Франківськ, 2005. — 86 с.
7. *Кравченко В.* Фінанси місцевого самоврядування України: проблеми становлення (1989–2001). — К., 2001. — 460 с.
8. *Мачульская Е. Е.* Право социального обеспечения. — М., 2001. — 292 с.
9. *Мельник А. Ф., Монастирський Г. Л., Дудкіна О. П.* Муніципальний менеджмент: Навч. посіб. / За ред. д-ра екон. наук, проф. А. Ф. Мельник. — К.: Знання, 2006. — 420 с.
10. *Онищук Г. І.* Міський господарський комплекс України: теорія та практика розвитку: Автореф. дис. на здоб. наук. ступ. ... д-ра екон. наук. — К., 2002. — 38 с.
11. *Поживанов М. О.* Українські вектори місцевого самоврядування. — К.: Альтерпрес, 2004. — 368 с.
12. *Про міський бюджет міста Дніпропетровська на 2006 рік* // <http://www.rada.dn.ua>
13. *Рішення Київської міської ради “Про бюджет міста Києва на 2006 рік”* // <http://www.km.gov.ua>
14. *Салій І.* Українські міста: питання власності і муніципального управління. — К., 2001. — 416 с.
15. *Стратегічний план економічного розвитку міста Луцька* // <http://www.lutsk.ua>

16. *Студінський В. А.* Маркетинг у житлово-комунальній сфері. — К.; Житомир: Волинь, 2001. — 312 с.
17. *Ходирева А. Є.* Міський господарський комплекс: напрямки реформування та ефективність функціонування: Автореф. дис. на здоб. наук. ступ. ... канд. екон. наук. — К., 2004. — 20 с.
18. *Шканова О. М.* Маркетинг послуг: Навч. посіб. — К.: Кондор, 2003. — 304 с.
19. *Шляхи* реалізації адміністративно-територіальної реформи в Україні. — К., 2005. — 216 с.
20. *Шумілікін В. А., Бабаєв В. М., Луговий В. І.* Підвищення ефективності місцевого самоврядування в Харкові на основі науково-технічного, соціально-економічного і кадрового потенціалу міста. — Х.: Вид-во НТУ “ХП”, 2003. — 400 с.

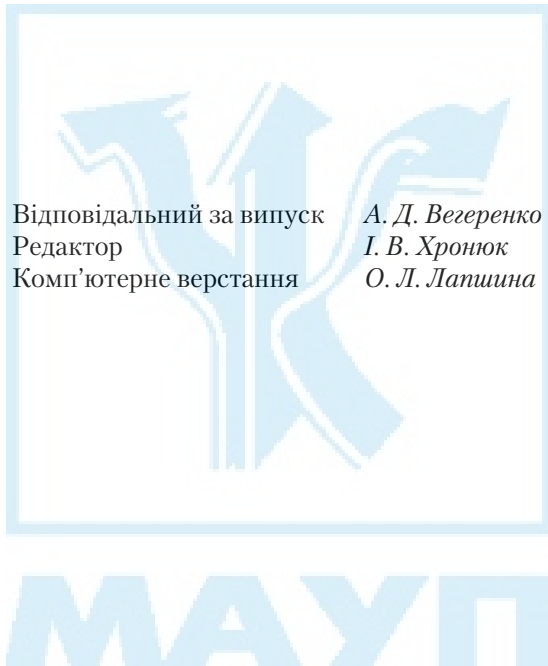
Додаткова

21. *Александрюк Т. Ю.* Формування фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування // Міжнар. наук.-практ. конф. “Проблеми та перспективи розвитку фінансів місцевого самоврядування в Україні” (20–25 квітня 2002 р.). — Дніпропетровськ, 2002. — С. 3–5.
22. *Борковская В. Г.* Ценообразование в жилищном хозяйстве // Жилищ. и коммун. хоз-во. — 2000. — № 6. — С. 18–20.
23. *Брусак Р., Дробенко Г., Левчишин В.* Проблеми стратегічного планування розвитку населених пунктів та територій // Проблеми малих міст України: Матер. міжнар. наук.-практ. конф. (Львів — Золочів, 27–28 травня 2000 р.). — Л., 2000. — С. 28–33.
24. *Варга С. І.* Фінансові ресурси місцевого самоврядування: Автореф. дис. ... канд. екон. наук — К., 2001. — 20 с.
25. *Гриньків І.* Проблеми реформування міського житлово-комунального господарства // Проблеми малих міст України: Матер. міжнар. наук.-практ. конф. (Львів — Золочів, 27–28 травня 2000 р.). — Л., 2000. — С. 114–117.
26. *Дехтяренко Ю.* Стратегія розвитку міста: територіально-планувальний аспект // Управління сучасним містом. — 2001. — № 1–3. — С. 86–99.
27. *Заверуха О. Б.* Бюджетні повноваження органів місцевого самоврядування в Україні: Автореф. дис. на здоб. наук. ступ. ... канд. юрид. наук. — К., 2001. — 20 с.

28. *Іваськевич І. О.* Організація соціального забезпечення: Курс лекцій. — Тернопіль, 2003. — 104 с.
29. *Комов В. В., Корнійчук В. П., Хом'як К. Д.* Стратегічний муніципальний менеджмент (інноваційний підхід до розвитку сучасного міста). — К.: Денеб, 2005. — 40 с.
30. *Корольов В. Ю.* Деякі аспекти регулювання ціноутворення у житлово-комунальному господарстві // Прометей: Регіон. зб. наук. пр. з економіки. — Донецьк, 2005. — Вип. 2. — С. 143–146.
31. *Крісенко О. В.* Діяльність органів місцевого самоврядування в забезпеченні транспортних послуг: Автореф. дис. на здоб. наук. ступ. ... канд. наук з держ. управління. — К., 2005. — 20 с.
32. *Кузьмін О., Завербний А.* Розвиток міст України: планування та інвестування // Проблеми малих міст України: Матер. міжнар. наук.-практ. конф. (Львів — Золочів, 27–28 травня 2000 р.). — Л., 2000. — С. 77–79.
33. *Малярчук А. К.* Наповнення місцевих бюджетів в умовах розширення бюджетних прав органів місцевого самоврядування: Автореф. дис. на здоб. наук. ступ. ... канд. екон. наук. — Т., 2006. — 24 с.
34. *Музика О.* Бюджети малих міст: проблеми сьогодення // Проблеми малих міст України: Матер. міжнар. наук.-практ. конф. (Львів — Золочів, 27–28 травня 2000 р.). — Л., 2000. — С. 87–91.
35. *Пастернак М. М.* Місцеві позики як інструмент фінансування соціально-економічних програм органів місцевого самоврядування: Автореф. дис. на здоб. наук. ступ. ... канд. екон. наук. — Ірпінь, 2001. — 16 с.
36. *Полуянов В. П.* Проблеми рентабельності комунальних послуг (на прикладі АТ “Хвиля”) // Економіст. — 1999. — № 1. — С. 58–61.
37. *Рыбалка А. Т.* Особенности развития конкурентной среды в жилищно-коммунальной сфере и проблемы повышения ее эффективности // Актуальні проблеми економіки. — 2003. — № 9(27). — С. 141–148.
38. *Чабан О.* Досвід самоорганізації енергозабезпечення у малих містах Німеччини // Проблеми малих міст України: Матер. міжнар. наук.-практ. конф. (Львів — Золочів, 27–28 травня 2000 р.). — Л., 2000. — С. 165–170.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка.....	3
Список літератури.....	12

Відповідальний за випуск *А. Д. Вегеренко*
Редактор *І. В. Хронюк*
Комп'ютерне верстання *О. Л. Лашина*

Зам. № ВКЦ-2905

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП